אגרת הרמב"ן

האגרת הזאת שלח הרמב"ן ז"ל מעכו לקטלוניא לבנו על הענוה וצוה בו שיקראנה פעם אחת בשבוע וילמדו גם אחרים עמו ויהיה רגיל בה בעל פה כדי לחנכם בילדותם ביראת שמים. (העתקתיו מס' מעולפת ספירים בסופו) :

שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. תתנהג תמיד לדבר כל דבריך בנחת לכל אדם ובכל עת. ובזה תנצל מן הכעס שהיא מדה רעה להחטיא בני אדם וכן אמרו רבותינו ז"ל כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך. ואין רעה אלא גיהנם שנאמר וגם רשע ליום רעה. וכאשר תנצל מן הכעס תעלה על לבך מדת הענוה שהיא מדה טובה מכל המדות טובות שנאמר עקב ענוה יראת ה' ובעבור הענוה תעלה על לבך מדת היראה כי תתן אל לבך תמיד מאין באת ולאן אתה הולך ושאתה רמה ותולעה בחייך ואף כי במותך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין והשבון לפני מלך הכבוד. שנאמר הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי לבות בני אדם ונאמר הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'. וכאשר תהשוב את כל אלה תירא מבוראך ותשמר מן החטא ובמדות האלה תהיה שמח בחלקך. וכאשר תתנהג במדת הענוה להתבושש מכל אדם ולהתפחד ממנו ומן החטא אז תשרה עליך רוח השכינה וזיו כבודה וחיי עולם הבא. ועתה בני דע וראה כי המתגאה בלבו על הבריות מורד הוא במלכות שמים כי מתפאר הוא בלבוש מלכות שמים שנאמר ה' מלך גאות לבש וגו' ובמה יתגאה לב הארם. אם בעושר. ה' מוריש

ומעשיר

כְּדֵי לְזַכּוֹת אֶת הָרַבִּים וֶועלֶען מִיר דָא בעזה"י מַעְתִּיק זַיין (אגרת הרמב"ן) עַל לָשׁוֹן אַשְׁכְּנַז. וָואס דֶער הקדוש והטהור המקובל רבינו משה בן נחמן זצ"ל גֶעשְׁרִיבֶּען הָאט צוּ זַיין זוּהְן (מַעְיַין הָעֲוָה) :

(שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ. וְאַל תִּטּוֹשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ) מַיין קִינְד פַארְנֶעם דִיא שְׁטְרָאף פוּן דַיין פָאטֶער. אוּנ פַארְלָאז נִישְׁט דִיא לֶערְרֶע פוּן דַיינֶע מוּטֶער. זָאלְסְט דִיךְ גֶעוֶועהְנֶען אַלֶע מָאהְל צוּ יֶעדֶען מֶענְשׁ צוּ רֶעדֶען בְּנַחַת. בַּאדוּרְךְ וֶועסְט דוּ נִיצוֹל וֶוערֶן פוּן כַּעַס. וָואס דָאס אִיז דִיא אַרְגְסְטֶע מִדָּה פוּן אַלֶע מִדּוֹת רָעוֹת. אַזוֹ וִויא דִיא חֲכָמִים הָאבֶּען גִיזָאגְט (כָּל הַכּוֹעֵס וכו') אַן דֶעם בַּעַל הַכַּעֲסָן טוּט שׁוֹלֵט זַיין אַלֶע מִינֵי גֵיהִנֹּם. אוּנ וֶוען דִיא וֶועסְט בעזה"י נִיצוֹל וֶוערֶען פוּן כַּעַס. זָאלְסְט זֶעהְן כָּל הִתְפַּעֲלוּת צוּ טוּהְן דִיךְ צוּ בֶּעגְרֵייפֶען אַן דִיא מִדָּה טוֹבָה פוּן (עֲנָוָה) דֶעמוּטִיהִיגְקֵייט. וַוייל דָאס אִיז דִיא בֶּעסְטֶע מִדָּה פוּן אַלֶע מִדּוֹת טוֹבוֹת. וּמִמֵּילָא דוּרְךְ דִיא חֲשׁוּבָה מִדָּה פוּן עֲנָוָה וֶועסְט דוּ קוּמֶען צוּ יִרְאַת שָׁמַיִם. מַחֲמַת וָואס דִיא וֶועסְט פַארְשְׁטֵיין פוּן וַואנֶען דִיא בִּיזְט גֶעקוּמֶען (מִטִּפָּה סְרוּחָה) אוּנ וִויא אַהִין דִיא וֶועסְט וִוידֶער צוּרִיק גֵיין (לִמְקוֹם רִמָּה וְתוֹלֵעָה). אוּנ פַאר וֶועהְם דִיא בִּיזְט אָהְנְגֶעבְּרֵייט דִין וְחֶשְׁבּוֹן אָפּ צוּ גֶעבֶּען פַאר דֶעם מֶלֶךְ הַכָּבוֹד מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הקב"ה. אוּנ וֶוען דִיא מַיין קִינְד וֶועסְט אַן דִיא דָאזִיגֶע זַאכֶען אֵייבִּיג דֶענְקֶען. אַזוֹ וֶועסְט דוּ זוֹכֶה זַיין צוּ קוּמֶען צוּ יִרְאַת שָׁמַיִם. זִיךְ אֵייבִּיג צוּ פַארְכְטֶען פַאר הקב"ה. אוּנ וֶועסְט דִיךְ הִיטֶען פוּן צוּ זִינְדִיגֶען. אוּנ וֶועסְט אוֹיךְ קוּמֶען צוּ דִיא מִדָּה טוֹבָה פוּן הִסְתַּפְּקוּת. זִיךְ בֶּעגְנִיגֶען צוּ לָאזֶען מִיט אַלֶעס וָואס דֶער בּוֹרֵא ב"ה וֶועט דִיר בִּישֶׁעהְרֶן : זָאלְסְט וִויסֶען מַיין קִינְד. וֶוען דוּ וֶועסְט דִיךְ אַלֶע מָאהְל נוֹהֵג זַיין בְּמִדּוֹת הָעֲנָוָה. אוּנ וֶועסְט דִיךְ הִיטֶען פוּן עֲבֵירוֹת. אַזוֹ וֶועסְט דִיא זוֹכֶה זַיין לְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. אוּנ אוֹיךְ לְחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא. מַיין קִינְד זָאלְסְט וִויסֶען. דָאס דֶער בַּעַל גַּאֲוָה טוּט מוֹרֵד זַיין בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם. וַוייל דִיא אֶמֶתְדִיגֶע גַּאֲוָה גִיהֶער נָאר צוּ הקב"ה. אַזוֹ וְוִיא עֶס שְׁטֵייט (ה' מָלָךְ גֵּאוּת לָבֵשׁ וגו'). אוּנ בֶּאֱמֶת מִיט וָואס הָאט זִיךְ דֶער מֶענְשׁ בְּגַאֲוָה

צו

ומעשיר. ואם בכבוד. הלא לאלהים הוא. שנאמר והעושר והכבוד מלפניך ואיך מתפאר בכבוד קונו. ואם מתפאר בחכמה מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח. נמצא הכל שוה לפני המקום. כי באפו משפיל גאים וברצונו מגביה שפלים. לכן השפל עצמך וינשאך המקום. ע"כ אפרש לך איך תתנהג במדת הענוה ללכת בה תמיד. כל דבריך יהיו בנחת וראשך כפוף ועיניך יביטו למטה לארץ ולבך למעלה ואל תביט בפני אדם בדברך עמו. וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך. ואם חכם או עשיר הוא עליך לכבדו. ואם רש הוא ואתה עשיר או חכם ממנו חשוב בלבך כי אתה חייב ממנו והוא זכאי ממך. שאם הוא חוטא הוא שוגג ואתה מזיד. בכל דבריך ומעשיך ומחשבותיך ובכל עת חשוב בלבך כאלו אתה עומד לפני הקב"ה ושכינתו עליך כי כבודו מלא העולם. ודבריך יהיו באימה וביראה כעבד לפני רבו ותתבייש מכל אדם ואם יקראך איש אל תעננו בקול רם רק בנחת כעומד לפני רבו. והוי זהיר לקרות בתורה תמיד אשר תוכל לקיימה. וכאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו

צו האלטען. ווען דורך עשירות. פארוואהר עשירות קומט דאך נאר פון הקב"ה. אזו וויא עס שטייט (ה' מוריש ומעשיר). ווען ווידער מחמת כבוד. פארוואהר דער כבוד געהער נאר צו הקב"ה. אזו וויא עס שטייט (העושר והכבוד מלפניך). זאל זיך ווידער איין מענש וועלען בגאוה האלטען ווייל ער איין חכם איז. הלא פארוואהר דיא חכמה איז דאך נאר פון הקב"ה אונ ווען ער וויל טוט ער דיא חכמים פארנארען אזו וויא עס שטייט (מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח) נמצא דאס פאר הקב"ה זענען אלע מענשען גלאך. דיא הופידיגע מענשען טוט הקב"ה נידריג מאכען. אונ דיא נידריגע טוט ער ערהייכען: איבער דעם מיין קינד האלט דיך אליין פארשפעט. אזו ווערד דיך הקב"ה ערהייבען. ועתה אצונד מיין קינד וועל איך דיך אונטערריכטען וויא דוא זאלסט דיך נוהג זיין מיט דיא מדה ענוה. דייגע אלע רייד צו דיא מענשען זאלען אלע מאהל זיין בנחת. אונ דיין קאפ אראפ געבויגען. מיט דייגע אויגען זאלסט דו אראפ קוקען: ובשעת דיא ווערסט רעדען מיט איין מענש. זאלסט איהם נישט אין פנים קוקען. מחמת ענוה אויך יעדען מענש וואס ווערסט זעהן זאלסט איהם האלטען גרעסער אונ חשובער פון דיר. דען אויב יענער איז איין חכם. אדער איין עושר. אזו ביזט דאך מחויב מצד הדין איהם בכבוד צו האלטען

איז יענער ווידער איין עני. אונ דיא איין עושר. אדער דיא ביזט מעהר חכם פון איהם. דארפסט איהם מהאי טעמא בכבוד צו האלטען. ווייל דיא ביזט מעהר חייב פון איהם ווייל ווען ער טוט עפעס איין פעהלער. איז ער גיראכנט וויא איין שוגג. אונ דיא ביזט גיראכנט פאר איין מזיד:

(בכל דבריך) ביא אלע דייגע רייד. אונ ביא אלע דייגע מעשים וואס ווירסט וועלען טוהן. זאלסט אלע מאהל טראכטען גלאך דיא שטייסט אצונד פאר הקב"ה (כי כבודו מלא עולם) ווייל זיין כבוד איז פול אויף דיא גאנצע וועלט: אויך אלע דייגע רייד זאלען זיין באימה וביראה. אזו וויא איין עבד פאר זיין הערר. פאר יעדען מענש זאלסט דיך שעהמען נישט צו איהם הויך צו רעדען. נאר בנחת. גלאך דיא העסט געשטאנען פאר דיין רבי: זאלסט זעהן אייביג צו לערנען תורה וועלכע דיא זאלסט זיא קענען מקיים זיין. אונ יעדעס מאהל וואס דיא ווערסט האבען אויסגילערנט. זאלסט אריין קוקען אין דעם ספר וואס האסט גילערנט. אויב דיא קענסט דאס מקיים זיין. וואס האסט אצונד גילערנט. זאלסט זעהן יעדען פריה אונ מארגען (מפשפש במעשים) צו זיין אין דיא מעשים פון דען טאג צו איבערזיכטיגען אויב דיא האסט נישט דען טאג עפעס איין פעהלער געטוהן. באדורך

ווערסט

אגרת הרמב"ן

לקיימו, ותפשפש במעשיך בבקר ובערב. ובזה יהיו כל ימיך בתשובה. והסר כל דברי העולם מלבך בעת התפלה והכן לבך לפני המקום ב"ה וטהר רעיונך וחשוב הדבור קודם שתוציאנו מפיך. וכן תעשה כל ימי חיי הבלך בכל דבר ודבר ולא תחטא ובזה יהיו דבריך ומעשיך ומחשבותיך ישרים ותפלתך תהיה זכה וברה ונקיה ומכוונת ומקובלת לפני המקום ב"ה שנאמר תכין לבם תקשיב אזנך. תקרא האגרת הזאת פעם אחת בשבוע ולא תפחות לקיימה וללכת בה תמיד אחר השם יתברך למען תצליח בכל דרכיך ותזכה לעולם הבא הצפון לצדיקים. ובכל יום שתקראנה יענוך מן השמים כאשר יעלה על לבך לשאול עד עולם אמן סלה :

װעֶרְסט זוֹכֶה זַיין (שיהי' כל ימיך בתשובה) װָאס אַלֶע דַיינֶע טָאג װעלֶען זַיין מִיט תְּשׁוּבָה: מַיין קִינְד בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה זָאלְסְט זֶעהְן פוּן דִיר אָב צוּ טוּהְן אַלֶע עִנְיָנִים פוּן דִיא װעלְט. אוּנ זָאךְסְט זֶעהְן אָז צוּ גְרַייטֶען דַיין הַארְץ פַאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: פַאר יֶעדֶען דִבּוּר װָאס דִיא װִילְסְט רֶעדֶען. זָאלְסְט פְרִיעֶר טְרַאכְטֶען װָאס דוּא װִילְסְט רֶעדֶען. אוֹיךְ פַאר יֶעדֶע זַאךְ װָאס װִילְסְט טוּהְן. זָאלְסְט פְרִיעֶר טְרַאכְטֶען אוֹיבּ דוּא דַארְפְסְט דִיא זַאךְ צוּ טוּהְן. אוּנ װֶען דִיא װעֶרְסט דִיךְ אֵייבִּיג אַזוֹ פִיהְרֶען בַּייא אַלֶע דַיינֶע זַאכֶען. אַזוֹ װֶעסְט גָאר נִישְׁט דַארְפֶען צוּ קוּמֶען צוּ זִינְדִיגֶען. נָאר אַלֶע דַיינֶע מַעֲשִׂים װעלֶען גֶעװִיס רַאכְטפַארְטִיג זַיין פַאר הַשי"ת. אוּנ דַיין תְּפִלָּה װֶעֶרְד רַיין אוּנ לוּיטֶער זַיין. אוּנ אָהְנְגֶענוּמֶען זַיין פַאר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. מַיין קִינְד אִיךְ גֶעבִּיטֶה דִיךְ זָאלְסְט דֶעם דָאזִיגֶען בְּרִיעף לְכָל הַפָּחוֹת יֶעדֶע װָאךְ אֵיין מָאהְל דוּרְךְ לֵייעֶנְען. אַזוֹ װעֶרְסְט דוּא מַצְלִיחַ זַיין אִין אַלֶע דַיינֶע װֶעגֶען. אוּנ װעֶרְסְט זוֹכֶה זַיין לְעוֹלָם הַבָּא (הַצָּפוּן לַצַּדִיקִים): אוּנ יֶעדֶען טָאג װָאס דוּא װעֶרְסט דֶעם בְּרִיעף לֵייעֶנְען. װֶעֶרְד מֶען דִיר מִן הַשָּׁמַיִם עֶנְטְפֶערְן. װָאס דוּ װעֶרְסט פוּן אִיהְם פַארְלַאנְגֶען (מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם אָמֵן):